

Lietuvos Respublikos prezidentei
Daliai Grybauskaitei

2017-05-22

Lietuvos Respublikos ministrui pirmininkui
Sauliui Skverneliui

Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkui
Viktorui Pranckiečiui

Lietuvos Respublikos kultūros ministrei
Lianai Ruokytei-Jonsson

Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui
Kęstučiui Navickui

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui
Linui Linkevičiui

Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto pirmininkui
Ramūnui Karbauskuiui

Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkei
Evelinai Karalevičienei

Lietuvos Nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkui
Romui Pakalniui

Vilniaus m. merui
Remigijui Šimašiui

Žiniai:
UNESCO Pasaulio paveldo centrui

DĖL KREIPIMOSI Į LIETUVOS RESPUBLIKOS POKURATŪRĄ DĖL UNESCO PASAULIO PAVELDO VIETOVĖS – VILNIAUS ISTORINIO CENTRO

Kreipiamės į Jus – kiekvieną asmeniškai – susipažinę su Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – KPD) laikinosios komisijos 2017 m. gegužės 4 d. išvadomis (toliau – Išvados), kurios su kaupu patvirtino prieš daugiabučių namų statybą Misionierių ansamblyje protestuojančios visuomenės vertinimą, kad šiuo metu mūsų akivaizdoje yra vykdomas vandalizmo aktas – vieno iš vertingiausių Lietuvos kultūros paminklų bei UNESCO saugomos pasaulio paveldo vietovės Vilniaus istorinio centro žalojimas.

Išvadoje konstatuota, kad tuomečio Lietuvos kultūros ministro Šarūno Biručio 2015 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. IV-558 patvirtintas specialusis planas, sudaręs sąlygas planuoti daugiabučių statybas Misionierių ansamblio teritorijoje, neatitiko tuo metų galiojusių įstatymų reikalavimų, pažeidė ansamblio vientisumą ir leido žaloti šią išskirtinę kultūros paveldo vertybę.

Cituojuame kelis teiginius iš šios visuomenei viešai nepaskelbos išvados (pabraukta originale):

„Specialiojo plano projekte Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio ir Vaikelio Jėzaus vaikų prieglaudos pastato teritorijų ribų plano projekte, Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio tvora, kuri yra viena iš Vienuolyno statinių ansamblio į kompleksą įeinančių objektų – valstybės saugomas kultūros paveldo objektas (...) – pateko į vietinio reikšmingumo kultūros paveldo Vaikelio Jėzaus vaikų prieglaudos pastato teritoriją, tai prieštarauja NKPAĮ 11 straipsnio 1 daliai „1. kultūros paveldo objektas saugomas kartu su jo užimama ir jam nustatyta teritorija. Ši teritorija nuo kultūros paveldo objekto neatsiejama.“

„Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio teritorijoje esanti sodo vieta (...), kuri Departamento nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu buvo nustatyta kaip viena iš (...) ansamblio vertingųjų savybių, specialiojo plano projektu nustatčius naujas Ansamblio ir Vaikelio Jėzaus vaikų prieglaudos pastato teritorijų ribas, nebepateko į valstybės saugomo objekto teritoriją ir yra galimai sunaikinta, kas prieštarauja NKPAĮ 19 straipsnio 2 dalies „Viešam pažinimui ir naudojimui saugomame objekte, jo teritorijoje, vietovėje draudžiama“ 1 punktui – „1. naikinti ar kitaip žaloti nekilnojamosios kultūros vertybės pase nurodytas vertingąsias savybes“.

„Specialiojo plano projektu Ansamblio vertingajai savybei – sodo vietai – nenustatant paveldosaugos reikalavimų buvo pažeistas NKPAĮ 19 straipsnio 2 dalies 1 punktas „viešajam pažinimui ir naudojimui saugomame objekte, jo teritorijoje, vietovėje draudžiama: „1. naikinti ar kitaip žaloti nekilnojamosios kultūros vertybės pase nurodytas vertingąsias savybes“.

„Planavimo metu taip pat buvo pažeisti Saugomų teritorijų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 3 punkto reikalavimai“ „3. Paveldo objektų teritorijose draudžiama: (...) 3. statyti statinius nesusijusius su paveldo objektų eksponavimu ar tvarkymu.“

„Specialiojo plano projektu pagal esamus du sklypus buvo nustatytos dviejų objektų ribos, viena iš jų tapo valstybės saugomo kultūros paveldo objekto – Ansamblio teritorija, kita – ne valstybės saugomo objekto, Vaikelio Jėzaus vaikų prieglaudos pastato teritorija. Tokiu būdu Specialiojo plano sprendiniais buvo sudarytos teisinės prielaidos Ansamblio teritorijos dalyje esančiam sklypui netaikyti Žemės įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei NKPAĮ 11 straipsnio 5 dalies reikalavimų dėl konservacinės žemės saugojimo paskirties.“

„Specialiojo plano sprendiniai pažeidė Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio vientisumą, nes NKPAĮ 3 str. 2 dalies 2 punktas apibrėžia kompleksinį objektą, kaip kultūros paveldo objektų grupę, reikšmingą savo visuma, o valstybės saugomo objekto tvoros atskyrimas nuo komplekso tą visumą suardė.“

„Specialiojo plano aiškinamajame rašte nurodoma, kad „(...) Visi tvarkybos ir tvarkomieji statybos darbai vykdomi nepažeidžiant Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu nustatytų Misionierių vienuolyno statinių ansamblio vertingųjų savybių“, tačiau statinio projekte esantys sprendiniai ir jų įgyvendinimas tvarkomaisiais statybos darbais pažeidžia Specialiojo plano Aiškinamajame rašte nurodytą reikalavimą“.

„Specialiojo plano aiškinamojo rašto tekste nurodyti vieni kitiems ir aukštesnės galios teisės aktams prieštaraujantys sprendiniai.“

Pacituotoje Išvadoje, be kitų faktų, nurodyta ir tai, kad rengiant neteisėtą dokumentą, sudariusį sąlygas žaloti kultūros paveldo vertybes, aktyviai dalyvavo ne tik KPD, bet ir Kultūros ministerija: kultūros ministro 2014 m. gegužės 29 d. įsakymu sudaryta ekspertų darbo grupė, vadovaujama viceministro Romo Jarockio, protokoliniu sprendimu „sudarė prielaidas“ pažeisti Vilniaus senamiesčio vertingąsias savybes.

Esame priversti paminėti gėdingą šios istorijos detalę, kuri liudija, kad įstatymų pažeidimai yra itin neskaidraus proceso rezultatas: Vilniaus m. apylinkės teismo baudžiamuoju įsakymu pilietis P. T. buvo nubaustas 26 000 litų dydžio bauda už tai, kad 2012 m. kovo 29 d. pažadėjo Kultūros paveldo departamento Vilniaus padalinio vedėjui V. K. 20 000 Lt kyšį ir netrukus pusę šios sumos davė, kad V. K. arba jo pavaldinys pritartų Misionierių ansamblio specialiojo plano projektui, neatitinkančiam Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento reikalavimų, bet tenkinančiam verslininkų norus pastatyti kuo didesnės kvadratinės pastatą (žr. Vilniaus m. apylinkės teismo baudžiamąjį įsakymą: <http://eteismai.lt/byla/257759991693430/1-1447-295/2012>).

Primename, kad 1994 m. Vilniaus istorinis centras buvo įrašytas į Pasaulio paveldo sąrašą (unikalus identifikavimo kodas šiame sąraše – 541), o Misionierių bažnyčios ir vienuolyno kompleksas UNESCO Pasaulio paveldo centre deponuotoje Nominacinėje byloje buvo nurodytas kaip priklausantis vienai iš šešių pagrindinių, reikšmingiausių senamiestyje pastatų ir jų kompleksų didžiųjų grupių, kartu su šalia esančiu Vizitiečių kompleksu.

Pažymime, kad Valstybinė kultūros paveldo komisija – valstybės ekspertė bei patarėja kultūros paveldo valstybinės politikos ir jos įgyvendinimo klausimais – jau anksčiau pareiškė nepritarimą Misionierių ansamblio teritorijoje vykdomoms statyboms, konstatavo šiuurškščius Lietuvos Respublikos teisės aktų pažeidimus ir perspėjo, kad šios statybos gali pakenkti į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą įtraukto Vilniaus senamiesčio išskirtinei visuotinei vertei ir autentiškumui, padaryti neigiamą poveikį Vilniaus istorinio centro panoramoms, siluetai ir vietos charakteriui bei pažeisti valstybės saugomų kultūros paveldo objektų vertingąsias savybes (žr. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2016-06-30 raštą Nr. V11-195(1.13.) „Dėl daugiabučio gyvenamojo namo Subačiaus g. 20, 22, Vilniuje projektinių pasiūlymų vertinimo“ ir 2017 metais parengtą išsamią pažymą „Vilniaus Misionierių vienuolyno komplekso tvarkymo planas, apskaita, daugiabučių namų Subačiaus g. 20, Vilniuje, projektas ir vykdomi statybos darbai“).

Deja, šiuo atveju dėl privačių asmenų pelno buvo nepaisoma ne tik Lietuvos teisės aktų, bet ir tarptautinių įsipareigojimų, mūsų valstybės prisiimtų 1992 m. kovo 31 d. ratifikuojant Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją, kurios įgyvendinimo gairių 172 punktu nustatyta: *„Pasaulio paveldo komitetas ragina valstybes Konvencijos šalis per Sekretariatą informuoti Komitetą apie ketinimus šios Konvencijos saugomoje teritorijoje imtis didelių restauravimo arba naujų statybų darbų, kurie galėtų paveikti šios paveldo vertybės išskirtinę visuotinę vertę, arba leisti tokius darbus vykdyti. Pranešti reikėtų kiek įmanoma anksčiau (pavyzdžiui, prieš pradėdant rengti pagrindinius konkretiems projektams skirtus dokumentus) ir prieš priimant bet kokius sprendimus, kuriuos būtų sunku atšaukti, taigi taip, kad Komitetas galėtų padėti rasti tinkamus sprendimus, kurie užtikrintų, jog paveldo vertybės išskirtinė visuotinė vertė būtų visiškai išsaugota“*.

Mūsų žiniomis, Pasaulio paveldo centras iki šiol nėra informuotas apie didelio masto statybas, su Kultūros ministerijos pritarimu vykdomas Misionierių ansamblio teritorijoje.

NKPAĮ 5 straipsnio 2 dalis nustato, kad „Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos valstybinį administravimą organizuoja ir už jį atsako kultūros ministras“, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 544 „Dėl institucijų, atsakingų už UNESCO Pasaulio paveldo sąraše esančių objektų apsaugą Lietuvoje, paskyrimo“ nustatyta, kad už Vilniaus istorinio centro apsaugą yra atsakinga Kultūros ministerija.

Vis dėlto svarba klausimų, kuriuos kelia ši istorija – Misionierių ansamblio ir Vilniaus senamiesčio likimas, pagarba Lietuvos Respublikos įstatymams ir tarptautiniams įsipareigojimams – verčia apeliuoti ne vien į institucijas, tiesiogiai atsakingas už kultūros paveldo ir Vilniaus senamiesčio išsaugojimą, bet ir į aukščiausius valstybės vadovus, prašant jų skirti asmeninį dėmesį ir priimti asmeninę atsakomybę.

Manydami, kad būtų nusikalstama toliau abejingai stebėti kultūros paveldo vertybių žalojimą, dėl kurio jau pasisakė ir savo kultūrinę atmintį branginanti visuomenė, ir kelios valstybės institucijos, raginame Jus skubos tvarka inicijuoti viešojo intereso gynimą, kreipiantis į Lietuvos Respublikos prokuratūrą arba tiesiogiai į teismą su prašymu panaikinti kultūros ministro 2015 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. IV-558 patvirtintą specialųjį planą, Vilniaus m. savivaldybės administracijos išduotą 2017 m. sausio 11 d. statybos leidimą ir kitus šią statybą leidžiančius galimai neteisėtus dokumentus, kartu prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir stabdyti statybos darbų vykdymą, nes tai būtina norint užkardyti didelę žalą, daromą mūsų valstybės ir pasaulio kultūros paveldo objektams.

Atsakymą prašytume siųsti elektroninio pašto adresais: info@apss.lt, abaskauskaite@gmail.com, info@gelbekimsenamiesti.lt, sakalas.gorodeckis@gmail.com, info@zverynas.lt, rasukolonija@gmail.com, gelbekimtrakus@gmail.com

Pagarbiai,

Senamiesčio seniūnaitė, Asta Baškauskaitė
Senamiesčio seniūnaičių sueigos pirmininkė
Vilniaus istorinio centro išskirtinės vertės išsaugojimo
ir tausojamojo naudojimo priežiūros komisijos narė

Senamiesčio bendruomenės asociacija
valdybos narė, Genė Valeinienė

Vilniaus bendruomenių asociacija
pirmininkas Sakalas Gorodeckis

Visuomeninė organizacija Žvėryno bendruomenė
valdybos pirmininkė Danutė Jokubėnienė

Rasų kolonijos bendruomenė, asociacija
pirmininkė Živilė Cibutavičienė

Lina Leparskienė ir Rasa Kalinauskaitė, Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdžio narės

